

ДО:
МИНИСТЪРА НА ЕНЕРГЕТИКАТА

КОПИЕ ДО:
**МИНИСТЪРА НА ТРУДА И
СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА**

СТАНОВИЩЕ

**относно Законопроекта за изменение и допълнение на Закона за енергетиката,
публикуван за обществено обсъждане на 27 юли 2023 г.**

**УВАЖАЕМИ Г-Н РАДЕВ,
УВАЖАЕМА Г-ЖО ШАЛАПАТОВА,**

Представям на Вашето внимание становище относно частта в проекта на ЗИД на ЗЕ, свързана със защита на енергийно бедни домакинства и уязвими клиенти за снабдяване с електроенергия. Надявам се коментарите ми да бъдат взети под внимание.

Публикуваният на 27.07.2023 г. Проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за енергетиката въвежда разпоредбите на Директива 2019/944 на Европейския парламент и на Съвета от 5 юни 2019 относно общите правила на вътрешния пазар на електроенергия и за изменение на Директива 2012/27/ЕС и за първи път поставя на обществено обсъждане дефиниция за енергийна бедност, за приложение в условията на свободен пазар на електроенергия за битовия сегмент.

Въз основа на опита от моето участие в работната група за изработване на дефиницията и механизма за намаляване на енергийна бедност и на резултатите от работата ми по тази тема през последните над десет години, намирам за добра първа стъпка законовото въвеждане на дефиницията за енергийна бедност. Това дългоочаквано действие на правителството е предпоставка за развитие на широк набор от инструменти за реално намаляване на неравенствата и бедността в страната, ускорено повишаване на енергийната ефективност на жилищните сгради и ефективна декарбоизация на сградния сектор.

Същевременно изразявам силно притеснение, че **Проектозаконът не позволява ефективното приложение на дефиницията в условията на свободен пазар на електроенергия на битовия сегмент**, което ще задълбочи неравенствата и бедността у нас, и ще изложи на риск най-нуждаещите се от защита домакинства.

Откривам следните проблеми, за които предлагам и възможни решения:

1) Липсва връзка между енергийна бедност и уязвимост, с което се поставя под въпрос изпълнението на изискването на Директива 2019/944 относно общите правила на вътрешния пазар на електроенергия. Тъй като в Проектозакона енергийно бедните домакинства не са регламентирани като уязвими клиенти, страна от сделката с доставчика на енергия, това не позволява развитие на специален фонд (компонент от фонд) за компенсация в условията на свободен пазар. Компенсациите (до 80% от направените разходи, съгласно чл. 21, т.8в) ще бъдат универсални, т.е. - насочени към всички домакинства. Този подход означава, че най-голям размер компенсация ще получат домакинствата с най-високо потребление (които по принцип са и с най- високи доходи), докато най-уязвимите ще са изложени на риск, в случай на резки промени в цените без специална социална защита.

Предложение 1: Допълване на дефиницията за енергийна бедност, така че да създаде необходимата връзка за изпълнение на Директива 2019/944.

2) Липсва ясно регламентиране на фонд, който целево ще компенсира енергийно бедните домакинства в условията на свободен пазар на електроенергия. Необходимо е да се регламентира и начинът, по който този фонд ще финансира компенсациите и дали ще гарантира доставка на енергия на най-ниска цена от производител за определено количество според обхвата/броя на енергийно бедните домакинства и базовите им нужди.

Предложение 2: Създаване на допълнителна т. в) в чл.21, т.8в за покриване на разходите на енергийно бедните домакинства и уязвими клиенти за снабдяване на електроенергия.

Предложение 3: Създаване на специален фонд за защита на енергийно бедните домакинства с ясно изразена социална функция.

Предложение 4: Препратка към социалното законодателство в преходни и заключителни разпоредби, като се позволи енергийно бедните домакинства и уязвими клиенти да бъдат обект на специални схеми за компенсиране при свободен пазар.

3) Липсва регламентиране на възможни схеми за компенсация на битови клиенти, както и на възможни тарифни продукти и услуги, при които да има разграничаване на целевите групи по критерии. Това позволява в бъдеще да продължи нецелевото, „универсално“ финансиране и компенсиране на битови клиенти „на калпак“ като в условията на регулиран пазар.

В своите дългогодишни изследвания в Института за икономически изследвания при БАН, посветени на енергийната бедност, на начините за определяне на енергийно бедните домакинства в България и на целевото им социално подпомагане, последователно и с други учени сме застъпвали **разбирането за прилагането на диференциран подход при предоставянето на социални помощи (аналогично – компенсация за разхода за**

електроенергия), *адаптиран*¹ към промените във външната социално-икономическа среда. Това виждане е солидно зачитавано от много други изследователи и международни организации. В тази връзка не приветствам общото определение за компенсиране на 80% от направения разход за енергия без допълнителни критерии, принципи или изисквания.

Предложение 5: Необходимо е да се въведат принципи на компенсиране, като например:

1. Компенсиране на домакинство, а не на електромер, чрез задължително ползване на Информационната система, регламентирана в новия чл.38д, алинея (5) и (6).
2. Компенсиране на домакинство само за основно жилище.
3. Определяне на максимален размер на компенсациите, изразен в КВтч на месец, въз основа на типово потребление².
4. Отчитане на сезонните нужди за отопление и за охлаждане при определяне на компенсациите.

4) Липсва регламентиране на специален компетентен орган за координирано осъществяване на политиката за защита на енергийно бедни домакинства

Компенсациите на домакинствата като цяло и на енергийно бедните домакинства и уязвими клиенти за снабдяване с енергия, не трябва да се разглеждат изолирано и без връзка с всички политики провеждани в тази сфера – за повишаване на енергийната ефективност на жилищата, за подмяна на вида на ползвания енергиен ресурс и на неефективното оборудване, и за доходите на домакинствата. Енергийната бедност е многоаспектна и засяга едновременно въпроси на жилищната политика, на енергийната и социалната политика, и е изключително важно да се регламентира специален компетентен орган, който да има правата и задълженията да координира, наблюдава, участва в управлението или управлява всеки един аспект от политиките, засягащи тази група домакинства. В България този проблем е изключително социален, поради големите неравенства и бедност. Некоординираното провеждане на тези политики ще доведе единствено до задълбочаване на тези проблеми.

Предложение 6: Задаване на задължение на МТСП/Министерски съвет да разработи **Модел за структурата и функциите на компетентен орган** за координирано разработване и провеждане на политиките за защита на енергийно бедните домакинства и уязвими клиенти за снабдяване с електрическа енергия.

5) Липсва регламентиране на задължение за разработка на Стратегия или Програма за намаляване на енергийна бедност в България

¹ Под „адаптиране“ се разбира облекчаване на достъпа до компенсации в условията на кризи и увеличаване адекватността на компенсациите; и обратно – затягане на този достъп при по- благоприятна външна среда.

² Препоръчително месечната стойност изчислена при годишен разход на крайна енергия за жилищни сгради с най-лоши жилищни характеристики според Наредба №7 от 2004г. за енергийна ефективност на сгради, за домакинство със среден брой лица и средна площ на жилището за страната по статистически данни за предходна година.

България е страната с най-високо ниво на енергийната бедност в Европейски съюз по всички показатели. Страни като Испания и Португалия със също така високи нива на енергийна бедност имат разработени и действащи такива стратегии, а всички останали държави в ЕС имат отделни дългогодишни програми или планове за действие.

Регламентирането на тези документи може да се осъществи единствено чрез Закона за енергетика. Възможност за това има в частта за защита на енергийно бедните домакинства и клиенти за снабдяване с електрическа енергия (чл.38д), в чл.4 при определяне на компетентни органи и нормативни документи за изпълнение, и също така в Преходни и заключителни разпоредби при връзка със законодателството в социалната сфера.

Предложение 7: Включване на нов член в ЗИД на ЗЕ, който да регламентира разработването и осъществяването на **Стратегия за намаляване на енергийната бедност в България:**

(1) МТСП/Министерски съвет изготвя и публикува стратегия с ясно определени цели за намаляване на енергийната бедност, посочени в Интегрирания национален план в областта на енергетиката и климата по Регламент (ЕС) 2018/1999 на Европейския парламент и Съветът от 11 декември 2018 г. относно управлението на Енергийния съюз и на действията в областта на климата;.

(2) Стратегията се публикува в срок до 6 месеца от деня, в който влизат в сила първите наредби по чл.38д на ЗИД на ЗЕ.

(3) Стратегията:

а) описва домакинствата, за които се прилага,

б) определя цялостен пакет от мерки за постигане на цел до целевата дата,

в) посочва междинни цели, които трябва да бъдат постигнати, и целеви дати за изпълнение постигането им,

г) оценява въздействието на предприетите стъпки и постигнатия напредък в постигането на целите и изпълнение на целевите дати,

д) извършва всякаква ревизия на стратегията, каквато компетентния орган смята за подходящо в резултат на оценката,

е) публикува доклади за такива оценки на всяка година/всеки две години.

Оставам на разположение за разговор по темата и въпроси.

С УВАЖЕНИЕ:

Гл. ас. д-р Теодора Пенева